

Ma Văn Kháng

Lít, người gác chấn can đảm

Lít, em trai út của chị em chúng tôi từ bé đã là. đứa trẻ hiền lành, nhút nhát. Trong cái dòng đời sôi sục sự đua chen hiện thời, bạo tợn đáo để nhiều khi còn chẳng ăn ai, hưởng hồ... Thành ra, Lít là kẻ chịu nhiều thiệt thòi lắm. Đi học thì từ lớp mẫu giáo nó đã là kẻ thua chị kém em, bị bạn lấy mất khăn tay, kim băng, bị cô giáo mắng oan, bị đứa lớn bắt cung phụng quà cáp, cũng chỉ âm thầm chịu đựng, không dám hé răng đến cả với mẹ và chị. Lên cấp trung học, Lít to phốp nhưng cũng chẳng bạo dạn thêm tí nào. Trong lớp bị thầy chỉ định phát biểu ý kiến, hay gặp người lạ ở chốn đông người là mặt đỏ rửng như gấc chín, là gãi đầu gãi tai, sợ sệt lúng ta lúng túng, ăn không nên đợi, nói không lên lời. Mẹ tôi bảo: "Bao nhiêu cái khôn ngoan, sắc sảo chị em chúng mày lấy đi cả, để lại cái đàn cái đại cho nó". Mẹ tôi gọi Lít là thằng đàn. Lít đàn, đàn thôi đàn nát thật. Chuyện người ta kể, xung quanh đã cười lẫn cười lóc mà nó còn ngơ ngẩn, nghĩ mãi chưa ra. Mười lăm tuổi, cao một mét bảy, nặng sáu mươi ki lô, hiền, đàn, lại gan con thỏ, thấy vậy nên bố tôi phải cho nó đi học võ. ở lớp võ thuật Lít tập chạy mỗi buổi bốn cây số, tập nhảy dây, tập đá cao, tập đâm bao cát và các miếng mọo quyền cước

tự vệ, tấn công. Cho Lít tập võ là nghĩ rằng lấy cái mạnh mẽ bên ngoài viện cho cái bên trong, để đuổi cái hèn yếu ở bên trong ra, để cải biến bản tính con người. Vậy mà sau mấy năm trời, Lít nguyên y vẫn là. Đứa em trai lành hiền, chậm chạp và nhát nhúa của chúng tôi.

Thôi thì cha mẹ sinh con, trời sinh tính, chả nên đòi hỏi phải có được cái mà vốn Lít không có. Lít là con người tốt, thế là tốt rồi, còn đòi gì nữa. Vì tợn tạo, sắc cạnh, gai góc chắc gì đã hay.

Lít lớn lên trong sự yên lòng của chúng tôi. Đến tuổi đi làm, nó được bố tôi nguyên là một tài xế tàu hoả lâu năm xin cho vào làm nhân viên gác chắn ở ga N, một công việc khiêm tốn, giản dị, hợp với tính tình năng lực của Lít. Rồi ít lâu sau, theo quy luật của tạo hoá, như mọi người, cậu út của chúng tôi cũng lấy vợ và sinh con.

Có vợ con, có công ăn việc làm rồi, đường đường một đảng nam nhi, một nhân viên nhà nước rồi, Lít đã trở thành mối yên tâm của chúng tôi. Hơn nữa Lít vẫn là Lít em út xưa kia của chúng tôi. Vì hàng ngày nó vẫn như cái bóng lười lười đi chẳng ai biết, về chẳng ai hay. Cũng chẳng thấy nó có bè bạn và chưa bao giờ thấy nó trò chuyện gì về công việc của nó. Cùng các mối quan hệ chắc chắn là không phải không có cái buồn phiền, nó cứ ru rú một mình một bóng, ngại ngùng, sợ sệt đến cả việc giao tiếp thông thường. Tổ dân phố mời họp, đi xin dấu chứng nhận của

ủy ban phường, đi xin đổi giấy chứng minh, hễ có việc tương tự là y như rằng thấy nó gãi cổ sồn sột, ngượng ngà ngượng ngịu dùn đây: “Chị Lan, đi giúp em việc này...” Thật buồn!

Vậy mà một ngày nọ tôi bỗng nghe thấy tiếng vợ Lít chu chéo ở bên nhà. Vội chạy sang, tôi đã thấy vợ Lít béo lùn, áo quần tơi tả, tóc tai sũ sươi, một bên má bánh đúc tím bầm, đang nháy chồm chồm, xia bàn tay nhọn vào mặt Lít. Còn Lít lúc này to cao phen phễn, mặt mày xung vếu như vừa bị ai đấm, đang lăm lăm cây sào phơi rập tướp một đầu trong tay.

- Này, có giỏi thì đánh nữa đi! Khôn ngoan đến cửa quan mới biết. Giỏi thì đi đối đáp với người ngoài nhé! Chứ về nhà bắt nạt vợ con thì là. đồ hèn nhé! Thấy tôi, vợ Lít đang nồng nã liền áp tới, sồn sồn:

- Chị xem, nó bị bọn đầu gấu chở xe bò cát đánh, chẳng dám chống lại. Bao nhiêu uất tức nó đem về trút hết cả lên đầu em. Em có tội tình gì! Hầu hạ nó còn hơn hầu hạ bố già. Thế mà, nó giận cá chém thớt. Chị xem nó quật em, nó đấm em này! Mà không chỉ có lần này.

Thấy vợ chỉ tay vào vết bầm trên má, rồi quay lưng lại, vạch áo cho tôi xem những vết quật của Lít, Lít liền vút tạch cây sào, mặt thì lì xì một hơi: "Thôi im đi, rõ lắm mồm!" rồi bỏ ra cửa.

Hoá ra, vợ Lít không nói ngoa. Không chỉ là lần này. Mà là cả chục lần rồi. Không được tăng lương. Bị cắt thưởng. Mất lao

động tiên tiến sáu tháng. Bị bạn bè quýt tiền. Mất cấp... Bao nhiêu oan ức, tủi hổ Lít đều nén nhin ở trong lòng rồi đem về trút cả lên đầu vợ. Nhẹ là tát tai, đấm đá. Còn thường xuyên là vớ được cái gì trong tay là phang là quật cái đó ngay lên người vợ. Cái thằng đã cục lại quá hèn!

* * *

Năm tháng trôi đi cho mọi người, nhưng dường như nó phớt lờ Lít. Lít vẫn vậy. Khác chăng là chút đổi thay bộ dạng do tuổi tác. Khác chăng, giờ đây, trên gương mặt tròn phính cổ hữu của y có thêm một bộ ria đen rậm dài như một cái bàn chải. Và cùng với bộ ria này, cổ tay y có thêm vòng xích bạc trong khi cổ y quàng một sợi dây đồng lồng thông một cây thánh giá treo. Nhìn những cái đó, nhất là bộ râu, người ta có thể nghĩ đến phép ngoại viện mà ông thân sinh ra y đã áp dụng khi ép y phải học võ lúc y còn ở tuổi thiếu niên: hãy dùng cái bên ngoài để hỗ trợ cái đổi cái bên trong còn hao khuyết. Vì chẳng phải là bộ ria đen sì đã gia cho gương mặt đầy đặn lành hiền của y vẻ phong trần lẫm tử, vì bọn đầu gấu thành phố ít lâu nay vẫn thực hành lệ luật riêng là khinh bỉ ra mặt kẻ không râu đó hay sao!

Lít đã vào tuổi ba mươi. Và như vậy là. đã hơn mười năm nay, y vẫn làm việc ở nơi chốn tàu có tên là N, thuộc tuyến đường sắt phía Nam này. Chấn tàu này là giao điểm của năm con đường bộ giao nhau. Vì vậy nơi đây ngày ngày phơi ra giữa thanh thiên tất

cả sự sục sôi, tạp sắc, lăm bất ngờ và ngẫu sự. Cái ngã năm này vì vậy được người ta ví như một cuốn sách cổ điển, chi chít chữ và có một nhân vật lý thú là Lít, em út của chúng tôi.

Lít xuất hiện trưa hè nắng bỏng ấy trong bộ quần áo xám nghiệp vụ, tay nắm hai lá cờ vàng đỏ cuộn chặt. Sau khi mắt môi mắt lợi đẩy cái chắn tàu chạy trên hàng bánh xe ròng rọc ra ngăn cản sự lưu thông của năm ngã đường, để dành lối cho chuyển tàu hỏa đi, y đứng ra cạnh cái trạm gác chớp nhọn, với vẻ mặt nghiêm trang của người thi hành công vụ. Tuổi ba mươi là tuổi thành thân. Trông Lít thật đẹp, thật oai nghi. Cao to, cân đối. Chân tay nở nang đều đặn. Ngực bụng gọn gàng. Đứng lập nghiêm tay giơ cờ lệnh, y giống một pho tượng khí phách và rất đáng mặt nam nhi, nghĩa là không biết đến cái sợ hãi, nao núng, nghĩa là rất ngang nhiên. Tư thế ấy, vẻ mặt ấy, Lít quyết định phải giữ cho được ít nhất là năm phút đồng hồ, thời gian đủ cho đoàn tàu thông qua an toàn, theo quy định. Theo quy định, tối đa là năm phút, vì lâu hơn là gây ách tắc lớn cho đường bộ. Năm phút nghiêm nghị với trưa hè này có là quá dài hay sao mà Lít bỗng hạ tay cờ lệnh và giật mình quay lại. Chuông điện thoại réo gọi, báo tin: họ đã báo lầm tuyến đường tàu qua!

- Trời ơi! Làm ăn tùy tiện thế, hả? Giam hãm chúng tôi giữa trưa nắng thế này, các người có còn lương tâm nữa không hả? Các người là một lũ ăn hại đái nát. Cút mẹ các người về hót cút cho

chó, đuổi gà cho vợ đi!

Chao ôi! Lít tối tăm mặt mũi về những lời rửa xả. Cay đắng quá, nhưng nào có phải lỗi lầm này là do y gây ra. Y không gây ra, nhưng bây giờ y phải hứng chịu, y phải cắn răng nhịn nhục nhờ người đẩy cái gác chắn chạy trên hàng bánh xe mở lối thông suốt cho năm ngã đường bị y bít chắn một cách vô lý hơn năm phút giữa trưa hè gay gắt.

Gác chắn vừa mở, năm ngã đường như năm dòng suối bị ngăn như tức nước vỡ bờ. Người, xe đạp, xe mô tô, xe ô tô, xe công nông, xe bò, xe ngựa chen lấn, xô đẩy. Tiếng máy rống rú. Tiếng người rên rỉ, la hét, chửi bới, gào thét. Lại thêm một đám rước thì thùm tiếng trống cái và rền rền tiếng thanh la náo nức.

Dưới ánh nắng mặt trời thiêu đốt, tất cả đều biến dạng, hợp thành một hỗn âm mù mịt bát nháo và tràn đầy tinh thần khiêu khích, gây gổ.

- Đ. mẹ mày nhé, thằng Lít! Mày định chơi đùa với bố mày, hả! Quả nhiên Lít đã nhận được một lời chửi cùng với một làn roi da quất véo xướt qua mặt khi vừa đẩy xong chiếc gác chắn. Y bật lui trở lại một bước. Và nhận ra ngay: đứng trên càng chiếc xe bò đầy ụ than cám vừa nhồi lên mặt đường sắt là một gã đàn ông cời trần, đen cháy, tay đang lăm lăm sợi roi da.

- Vút!

Nhận ra ánh chớp loảng ngoảng của chiếc roi da trước mặt, Lít

vội né người. Gã đàn ông đánh xe bò, tên gây sự vừa bỏ rơi trượt Lít, đầu bịt khăn đen, ngực để trần, hai cẳng chân lồm xồm lông thò ra dưới cái quần soóc bò gấu tua rua, mắt quíp, mũi điều hâu, hai cái dái tai chảy dài, nào có phải là ai xa lạ! Tên vô lương ngang ngược này, tên đầu gấu nổi danh trộm cướp này, là kẻ vẫn thường xuyên qua lại nơi đây, và biết Lít là anh hiền lành hèn yếu nên đã có đến cả chục lần gây sự làm nhục Lít.

Hành hạ, ăn hiếp kẻ yếu là cái khoái thú của bọn bất lương. Vậy thì lần này, có sẵn cơ, rồi hẳn cũng sẽ làm nhục Lít đây. Tiên sư thằng gác chắn bị thịt! Mày làm bố mày xuýt chết nắng! Mày phải đền cho bố mày đi! Đ. mẹ mày! Ra đẩy xe cho ông đi, không ông cho ra bã bây giờ! Đó, hẳn ngoạc mồm ra chửi Lít. Hẳn chửi thế, chứ chửi nữa Lít cũng chẳng biết đối đáp thế nào đâu. Bình thường đã vậy. Huống hồ lần này Lít rơi vào thế bất lợi. Lít là kẻ gây ra việc ách tắc này, Lít là kẻ có lỗi, nên Lít đành ngậm miệng và lát sau lồm lồm Lít bước ra ngoài nắng, đặt tay vào đẩy chiếc xe bò chở than, theo yêu cầu của hẳn.

Thôi cho nó xong đi! Dồn sức đẩy chiếc xe bò chở than ăn cắp quá tải lên dốc, Tít nghĩ. Đó là ý nghĩ bấy lâu nay Tít vẫn thường có. Nó khiến y nín nhịn, nó khiến cho mọi việc rắc rối đều trôi chảy, dầu y có chịu chút khổ nhục và mang tiếng là kẻ hèn.

Dồn sức đẩy chiếc xe than quá nặng, Lít găm mặt nhịn nhục.

Tiếc thay, ngay sau đó, tình thế đã diễn ra quá bất ngờ, và Lít đã

rơi vào tình huống bất buộc phải đảo ngược ý định. Vì, khốn nạn quá, tồi tệ quá, thấy con bò già nhoai cổ, căng sức kéo mà chiếc xe chỉ nhúc nhích tí một, tên bắt lương đánh xe liền rút ngay cái xẻng cắm trên nóc đồng than. Rồi, cứ thế hấn nện côm cốp vào lưng con bò già.

- Đứng nên thế! Ngừng lên, nhận ra hành động dã man của tên đầu gấu, Lít quát to thất đảm. Nhưng không kịp rồi, bị một cú đánh hiểm vào giữa sống lưng, con bò thót mình, vận nội công kéo chiếc xe vọt lên và ngay sau đó, kiệt lực, nó liền loạng choạng, trượt chân trái vào kẽ hở giữa hai thanh ray. Chiếc xe đổ nghiêng cùng lúc Lít nghe thấy tiếng xương chân con bò gãy đánh khục.

- Mày dã man thế hả, đồ khốn kiếp!

Bỏ chiếc xe, Lít nhảy phắt lên phía trước. Y lạ với chính tiếng mình. Xưa nay, ngoài vợ y ra, chưa bao giờ y quát ai to như thế! Tiếng quát lạ lẫm với cả tên đầu gấu nên mặt hắn đang hùng hổ cũng ngây ra giây lát.

- Làm cái đéo gì mà nhăng thế!

- Tên đầu gấu văng vào mặt Lít:

- Còn thân mày nữa đấy!

- Mày nói cái gì?

- Đ. mẹ. Muốn ăn đấm, hả!

Tên đầu gấu nhảy bịch xuống đất và quen thói du côn, lập tức

giở vũ lực lần át. Né mặt trong một phản xạ vô thức, Lít tránh được cú đâm bất thành linh của tên nọ. Và lui lại, ngực y phấp phồng niềm kiêu hãnh chưa từng có. Hoá ra cái gì đã có thì không thể mất. Bài học võ thuật ngày nào bị ông bố ép phải học còn như dòng chữ in đậm chưa phai trên tờ giấy trắng lập tức sống dậy hiện hình ngay thành tư thế phòng thủ với tính chất quan trọng nhất là sự thăng bằng từ nội lực đến hình thể ở Lít. Lóp rào đầu tiên đã vượt qua, không thể có sự lui bước. Tên đầu gấu cũng hiểu rằng, trước mặt hắn không còn là Lít hôm qua. Hắn xông lên tấp lự. Chông lại đòn áp đảo của tên hung đồ, Lít giật một cánh tay về sau, còn tay kia như một ánh chớp, phóng ra phía trước. Lít đã quyết định làm lại tiểu sử và tính cách mình. Nói một cách khác, y quyết định hé lộ con người mình. Vì Lít như rất nhiều người trong số người Việt chúng ta hằng ngày luôn luôn sống với cái vẻ khiêm nhường, yếu nhược, nhưng bên trong có khi im ngủ nấu nung cả một bầu nhiệt huyết quật cường. Mặt căng nhưc nổi giẻ xương quai hàm, vệt ria mép đen sì rung rung tăng cường thêm cho Lít vẻ táo tợn, quyết liệt. Cánh tay đâm ra phía trước hết tầm ruỗi của Lít vừa cản ngăn đối phương nhập nội, vừa đánh lừa đối phương để tay kia tung ra một quả đấm không dự báo. Nghe một tiếng đánh bịch thật nặng, Lít như con tôm búng người bật lên, tung chân tụ lực vào mu bàn chân, ức bàn chân nhằm hạ bộ tên đầu gấu.

Cú đá quá mạnh khiến Lít ngã đánh oach. Y vùng ngay dậy, vì tên côn đồ bị cú đá hiểm, ôm bụng dưới cay uất đã xô tới, mặt mũi đỏ rừ như đám cháy.

* * *

Tối ấy, ngõ xóm ồn ào tin Lít trừng trị tên đầu gấu đánh xe bò trộm cắp chuyên nghiệp và bị hấn đánh lại mặt xung bằng cái thớt đại. Âm ỉ khắp hai dãy nhà bà con láng giềng. Người bảo: Sợ gì nó trả thù. Chưa đánh được người mặt đỏ như vang. Bị người đánh rồi mặt vàng như nghệ. Thằng cha kia thế là sợ thọt dái lên cổ rồi. Người nói: Cần báo công an để lấy giấy khám chứng nhận vết thương. Người can: Công an khu vực này lừng khừng như Tống Giang, nước mẹ gì mà báo với cáo!

Tôi nằm bên nhà, nghe vợ Lít mếu máo:

- Ai khiến ông đánh lại nó. Đã không quen trò đâm đá thì nhường nhịn, chịu lép nó đi. Nó quen thói du côn du kê. Nó là thằng cổ cây vai bừa. Đánh sao được nó. Lần sau có bị nó đánh cứ nhịn rồi về trút hận lên đầu tôi đây này. Rõ khổ tôi chưa! Tự dung tự lành bị nó đánh xung hết cả mặt mày thế này à!

Rồi tiếng Lít vùng vằng:

- Mẹ nó chứ! Nó tưởng tôi lành tôi đụt. Chẳng qua là. đây thương con bò. Chẳng qua là. đây khinh, đây không thèm đối mặt thôi. Thôi, im cái mỏ quạ đi!./.